

KATSAUS LASTEN ASEMAAN, LAPSIIN KOHDISTUVIIN OIKEUDENLOUKKAUKSIIN JA LASTENSUOJELUJÄRJESTELMÄÄN AFGANISTANISSA

Tiivistelmä

Katsauksen tarkoituksena on kuvata Afganistanissa lapsiin kohdistuvia oikeudenloukkauksia, jotka eivät suoraan liity maassa käynnissä olevaan aseelliseen konfliktiin. Katsauksessa luodaan kuva lapsityövoiman käytöstä ja katulapsista sekä lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta, sieppauksista, hyväksikäytöstä ja sotilaallisten organisaatioiden värväyksestä. Lisäksi raportissa käsitellään Afganistanin lastensuojelujärjestelmää.

Afganistanissa vallitseva köyhyys altistaa lapsia oikeudenloukkauksille. Lisäksi lapsilla, jotka elävät ilman huoltajiaan tai joilla ei ole pääsyä koulutukseen, on riski joutua oikeudenloukkausten kohteeksi. Ilman vanhempiaan elää arviolta satoja tuhansia lapsia. Lisäksi arviolta kuusi miljoonaa lasta on kadulla työssä.

Afganistanissa on lastensuojelujärjestelmä, josta kokonaisvastuu kuuluu työ- ja sosiaaliministeriölle. Järjestelmä on pitkälti riippuvainen ulkomailta tulevista avustuksista. Se on ylikuormittunut ja pystyy tarjoamaan asunnon ja koulutusta vain pienelle osalle tarpeessa olevista.

Katsauksen kokoamisessa on käytetty erilaisia julkisia lähteitä, kuten kansainvälisten järjestöjen ja tutkimuslaitosten tuottamia raportteja ja tietoaaineistoja sekä näitä täydentävää uutismateriaalia, joka on ollut Maahanmuuttoviraston saatavilla raportin kirjoittamishetkellä.

Abstract

This report complies an overview on infringements towards children in Afghanistan, which are not directly related to the armed conflict in the country. It looks at child labour and street children as well as human trafficking, kidnappings, abuse and recruitment of children by military organisations. Furthermore, the report deals with child protection system in Afghanistan.

The overwhelming poverty in Afghanistan is the main reason that makes children vulnerable to infringements. Also, the children who live without their guardians or do not have access to education are in a high risk of being victims of infringements. It is estimated that hundreds of thousands of children are living without their parents in Afghanistan. In addition there are approximately 6 million children working on the streets.

The child protection system of Afghanistan is administrated by the Ministry of Labour and Social Affairs. It relies highly on foreign support. The protection system is overloaded and can support only minority of them that are in need of protection.

The report is based on different public sources, such as reports published by international organisations and research institutes and complementary news material, which the Finnish Immigration Service has had access to at the time of writing of this report.

Sisällys

1. Yleistä	3
2. Lapsiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	5
2.1. Lapsityövoima	5
2.2. Katulapset	6
2.3. Pakkovärväys sotilaallisiin ja rikollisiin organisaatioihin	8
2.4. Sieppaukset ja ihmiskauppa	9
2.5. Seksuaalinen hyväksikäyttö	10
2.5.1. Bacha bazi	10
2.6. Erityisesti tyttöihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset	12
2.7. Yksin liikkuvat lapset	14
3. Lastensuojelu Afganistanissa	15
3.1. Yleistä lastensuojelujärjestelmästä	16
3.2. Lastensuojelupalvelut ja -laitokset	17
Lähteet	20

1. Yleistä

Afganistanilaiset lapset ovat suurin yksintulleiden alaikäisten ryhmä, jotka ovat viime vuosina saapuneet Eurooppaan. Tämän vuoksi on perusteltua selvittää niitä olosuhteita, joista lapset ovat lähteneet. Tässä raportissa luodaan yleiskatsaus lasten asemaan Afganistanissa ja käsitellään lapsiin kohdistuvia, muista kuin Afganistanin aseellisesta konfliktista suoraan johtuvia oikeudenloukkauksia. Lisäksi raportissa kuvataan Afganistanin lastensuojelujärjestelmää ja sen tilaa. Aseellista konfliktia ja sen vaikutuksia lapsiin käsitellään tarkemmin maatietopalvelun julkaisemissa Afganistanin tilannekatsauksissa.

Afganistan on keskimäärin väestöltään hyvin nuori valtio ja sen arvoidusta 28–32 miljoonan väestöstä noin 50 prosenttia on 0–17 vuoden ikäisiä ja alle 15-vuotiaiden lasten määräksi arvioidaan yli 12 miljoonaa.¹ Perhe ja lähisuku (englanniksi *extended family*²) ovat afganistanilaisen yhteiskunnan tukipilareita. Lähisuku on sosiaalinen instituutio, joka on afganistanilaisten ensisijainen turvaverkko tarjoten turvallisuuden, huolenpidon ja tuen perheenjäsenille. Tyypillinen afganistanilaiskotitalous koostuu perheen vanhimmasta miehestä ja tämän vaimosta, heidän miespuolisista lapsistaan ja näiden puolisoista sekä lapsista. Lähisuvusta ei sen sijaan ole olemassa tarkkaa määritelmää, mutta se on syytä erottaa varsinaisesta edellä mainitusta perheestä, joka asuu samassa taloudessa. Tytöt eivät yleensä voi asua samassa taloudessa muiden miesten (kuten serkkujen kanssa) murrosiän saavutettuaan. Käytännöt, joita noudatetaan kun perheen tytöt saavuttavat murrosiän, vaihtelevat.³

Koska Afganistanin valtio on heikko, perheellä ja suvulla on suuri merkitys yksilön turvallisuuden, elintason ja elämäntapojen kannalta. Afganistanilainen kulttuuri on hyvin mieskeskeinen ja tämän vuoksi lasten ja naisten asema yhteiskunnassa perustuu pitkälti perheen miespuolisten jäsenten asemaan. Naisilla ja lapsilla ei ole juurikaan päätäntävaltaa perheen sisäisissä tai laajemmin yhteiskunnallisissa asioissa.⁴

Perhekeskeisyydestä huolimatta afganistanilainen kulttuuri on myös hyvin vanhoillinen ja patriarkaalinen. Tämä näkyy muun muassa siinä, että väkivaltaa käytetään kasvatuksen osana. Pelastakaa lapset -järjestön syyskuussa 2017 julkaiseman tutkimuksen mukaan lapsiin kohdistuu Afganistanissa paljon erilaisia väkivallan muotoja. Tutkimuksen perusteella jopa yhdeksän kymmenestä afganistanilaislapsista kokee väkivaltaa kotona tai koulussa. Lasten ruumiillista kuritusta vanhempien toimesta ei ole kielletty lainsäädännössä. Tutkimuksessa havaittiin, että kaupungeissa asuvat lapset kokivat enemmän väkivaltaa kuin maaseudulla asuvat.⁵ Aiemmassa UNICEF:n tutkimuksessa tällaista eroa ei havaittu.⁶

Yleiset humanitaariset olosuhteet ovat Afganistanissa huonot ja monen perheen kyky huolehtia lapsista on alentunut tai olematon muun muassa köyhyyden vuoksi. Köyhyys ajaa ihmisiä muuttamaan maaseudulta kaupunkiin. Voidaan sanoa, että kaupungistuminen on saamassa jalansijaa Afganistanissa, vaikka suurin osa ihmisistä asuu edelleen maaseudun perinteisissä kyläyhteisöissä. Esimerkiksi Kabul on Aasian nopeimmin kasvavia kaupunkeja Kiinan kaupunkeja lukuun ottamatta. Keskimäärin elämä kaupunkialueilla onkin lasten hyvinvoinnin ja palvelujen saatavuuden kannalta parempaa kuin maaseudulla. Köyhyys on vallitsevampaa maaseudulla,

¹ UNICEF 2014, s. 16.

² Käsitteelle *extended family* ei ole yksiselitteistä, vakiintunutta suomennosta, joka kuvaisi hyvin tällaista perhettä. Ilmiönä voidaan puhua *laajasta perhekäsityksestä*.

³ Landinfo 19.9.2017, s. 8.

⁴ Landinfo 21.2.2014, ss. 8–9.

⁵ Save the Children 2017, s. 21.

⁶ CSO & UNICEF 2012, s. 128.

jossa 38 % asukkaista on köyhiä kun kaupungeissa vastaava luku on 29 %. Köyhistä suurin osa (53 %) on alle 15-vuotiaita. Perheet, joissa on enemmän lapsia, ovat haavoittuvampia köyhyydelle.⁷ Afganistanin työ- ja sosiaaliministeriö arvioi, että kahdeksan miljoonaa afganistanilaista on haavoittuvassa asemassa.⁸

Kiihtyvä muutto kaupunkiin aiheuttaa kuitenkin painetta niiden palveluille ja infrastruktuurille. Eriarvoisuus on suurta ja monilla maaseudulta muuttavilla ihmisillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin asettua slummeihin, joissa ei ole tarjolla kunnollisia asuntoja, terveydenhuoltoa tai muita palveluja. Esimerkiksi Kabulissa tällaiset alueet ovat myös fyysisiltä olosuhteiltaan haastavia ja ne ovat alttiita luonnonkatastrofeille.⁹

Afganistanin lainsäädäntö (nuorisolaki, engl. *Juvenile Code*) määrittää lapsiksi kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt. Lain mukaan lapset jaetaan lainsäädännön näkökulmasta kolmeen kategoriaan iän mukaan: alle seitsemänvuotiaisiin arvostelukyvttömiin (*non-discerning*) lapsiin, 7–11-vuotiaisiin arvostelukykyisiin (*discerning*) ja 12–17-vuotiaisiin nuoriin (*juvenile*).¹⁰ Lisäksi lasten asemaa käsitellään siviililaissa (engl. *Civil Code*) ja sen mukaan siviililain täysin oikeustoimikelpoisia ovat 18 vuotta täyttäneet.¹¹

Alle 12-vuotiaat eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta 7–11-vuotiaille (*discerning children*) voidaan rikoksista langettaa sosiaalihuollon toimenpiteitä.¹² 12–15-vuotiaille voidaan tuomita kolmasosa ja 16–18-vuotiaille puolet aikuisen rikoslaissa määrätystä rangaistuksesta. Lapsille ei saa langettaa elinkautista tuomiota tai kuolemantuomiota. On raportoitu, että rikoslain mukaisia rangaistuksia on kuitenkin sovellettu alaikäisiin.¹³ Vain 37 % prosenttia väestöstä rekisteröidään syntymän yhteydessä. UNICEF:n mukaan rekisteröimättömyys aiheuttaa monia ongelmia lapsen oikeuden toteutumisen näkökulmasta, sillä tällaiset henkilöt ovat alttiimpia esimerkiksi asevoimien värväykselle tai avioliitolle alaikäisenä.¹⁴

Afganistan on ratifioinut YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen vuonna 1994 ja lisäksi muita lasten oikeuksiin vaikuttavia ihmisoikeussopimuksia.¹⁵ Tästä huolimatta lasten oikeuksien toteutumista Afganistanissa voidaan luonnehtia puutteelliseksi.

⁷ UNICEF 2014, ss. 26–28, 31.

⁸ Pahjwok Afghan News/Hamdard 16.8.2017.

⁹ UNICEF 2014, s. 31.

¹⁰ UNICEF 2014, ss. 59–60; Government of Islamic Republic of Afghanistan 2005.

¹¹ UNCRC 13.10.2010, ss. 20–22.

¹² UNICEF 2014, s. 59.

¹³ UNCRC 13.10.2010, ss. 20–22.

¹⁴ UNICEF 2014, s. 38.

¹⁵ UNICEF 2014, ss. 24–25.

2. Lapsiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset

Merkittävä osa lapsiin kohdistuvista oikeudenloukkauksista aiheutuu Afganistanin aseellisesta konfliktista. Tässä raportissa ei kuitenkaan käsitellä laajasti Afganistanin aseellista konfliktista aiheutuvaa uhkaa lapsille, vaan keskitytään muihin oikeudenloukkausten muotoihin.

Afganistanin aseellisen konfliktin osalta voidaan kuitenkin todeta, että siitä johtuvien lapsiuhrien määrä on pysynyt korkeana. Esimerkiksi UNAMA:n mukaan vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana 1141 lasta haavoittui ja 436 kuoli. Luvuissa on kasvua edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta kuolleiden osalta yhdeksän ja haavoittuneiden osalta yksi prosentti. Lapsiuhreja kaikista konfliktin siviiliuhreista on 30 prosenttia. UNAMA:n mukaan merkittävä osa konfliktin lapsiuhreista on poikia, yli 70 prosenttia. Suurin osa (46 prosenttia) lapsiuhreista aiheutuu maataisteluista, sen jälkeen eniten uhreja aiheuttavat taisteluissa räjähtämättä jääneet ammukset, IED:t eli improvisoiduilla räjähteillä tehdyt iskut ja ilmaiskut.¹⁶ Afganistanin puolustusministeri allekirjoitti joulukuussa 2017 uuden lastensuojeluohjelman, jonka tarkoituksena on suojella lapsia aseellisen konfliktin aiheuttamilta oikeudenloukkauksilta.¹⁷ Afganistanissa toimiva NATO-johtoinen *Resolute Support* -operaatio pyrkii edistämään ohjelman toteutumista ja edistämään lasten asemaa.¹⁸ YK:n kidutuksen vastainen komitea on kuitenkin huolestunut siitä, että Afganistanin hallitus ei toimi tarpeeksi tehokkaasti lapsiin ja naisiin kohdistuvan väkivallan suhteen.¹⁹

YK-järjestöjen vuonna 2016 ilmestyneen raportin mukaan hyökkäykset kouluihin ovat lisääntyneet viime vuosina ja kouluja, etenkin tyttöjen kouluja, on suljettu turvallisuusongelmien vuoksi. Sotilasorganisaatiot ovat myös ottaneet kouluja omaan käyttöönsä esimerkiksi kasarmeiksi, varastoiksi tai tuliasemiksi.²⁰

Taisteluiden ja niistä aiheutuvien oikeudenloukkausten lisäksi Afganistanissa lapsia uhkaavat muun muassa pakkotyö, sieppaukset sekä ihmiskaupan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuminen. Monet lapsiin kohdistuvat oikeudenloukkaukset ovat sukupuolittuneita ja tytöt ja pojat kohtaavat erilaisia uhkia. Raportissa on pyritty erittelemään sellaiset oikeudenloukkausten muodot, jotka kohdistuvat nimenomaan jompaankumpaan sukupuoleen. Jokaisen oikeudenloukkauksen kohdalla on pyritty myös erittelemään muut sellaiset tekijät, jotka vaikuttavat oikeudenloukkauksen kohteeksi joutumiseen. UNHRC:n mukaan erityisesti lapset, joilla ei ole turvaverkkoa tai ovat orpoja, ovat erityisen suuren riskin kohteena hyväksikäytetyksi ja ihmiskauppaan joutumiselle resurssien puutteen vuoksi. Monet ilman turvaverkkoa olevat lapset ovat päätyneet siirtolaisiksi tai pakolaisiksi muualle.²¹ Tämän vuoksi raportissa kiinnitetään huomiota sellaisiin oikeudenloukkausten muotoihin, jotka koskettavat erityisesti turvaverkottomia lapsia.

2.1. Lapsityövoima

Afganistan on ratifioinut kaikki keskeiset lapsityövoimaa koskevat sopimukset ja sen lainsäädäntö rajoittaa lasten käyttöä työvoimana. Käytännössä lainsäädäntö ei kuitenkaan suojele lapsia tehokkaasti työvoimaksi joutumiselta. Afganistanissa esiintyy Yhdysvaltojen työministeriön (USDOL) raportin mukaan Kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten mukaisia lapsityövoiman

¹⁶ UNAMA 2017, ss. 14–16.

¹⁷ Resolute Support 5.12.2017a.

¹⁸ Resolute Support 5.12.2017b.

¹⁹ UNCAT 12.6.2017.

²⁰ UNAMA et al. 2016.

²¹ UNHRC 2017.

pahimpia muotoja, kuten pakkotyötä tiili- ja matonkudontateollisuudessa, kerjäämistä, ihmiskaupan seurauksena tapahtuvaa seksi- tai kotitaloustyötä, työtä huumeteollisuudessa tai -kaupassa ja aseellisten ryhmien pakkovärväämistä.²² Lainsäädännön mukaan 15 vuotta täyttäneet saavat tehdä työtä 35 tuntia viikossa. Käytännössä tämä ei toteudu, vaan nuoremmatkin saattavat tehdä hyvin pitkiä työviikkoja. Työlainsäädännön mukaan alle 18-vuotiaat eivät saa tehdä raskasta, terveydelle vaarallista tai maan alla tapahtuvaa työtä.²³

Vuoden 2012 UNICEFin ja Afganistanin tilastoviranomaisen teettämässä Afganistanin MICS-tutkimuksessa (*Afghanistan Multiple Indicator Cluster Survey*) 27 % 5–11-vuotiaista afganistanilaisista lapsista on osallisina lapsityövoimaksi luokiteltaviin toimiin ja vastaava luku 12–14-vuotiaiden keskuudessa on 22 %. Tutkimuksissa keskeisiä vaikuttavia tekijöitä lasten työskentelemään joutumiseen ovat äidin koulutustausta, perheen sosio-ekonominen asema ja asuinpaikka. Maaseudulla lapsityövoima on yleisempää, kun 28 % joutuu työskentelemään, kun kaupungeissa vastaava luku on 15 %. Korkein lukema on Daikundin ja Bamyenin maakunnissa, joissa 33 % lapsista osallistuu lapsityövoimaksi luokiteltavaan toimintaan. Vähiten yleistä lasten työnteko on Afganistanin läntisissä maakunnissa (Badghis, Farah, Ghor, Herat), jossa vastaava lukema on 13 %. Koulutettujen äitien lapsista 13 % osallistuu lapsityövoimaksi luokiteltavaan toimintaan, kun kouluttamattomien äitien lasten osalta vastaava luku on 26 %. Köyhimpään viidennekseen kuuluvista perheistä 30 % lapsista työskentelee, kun rikkaimpaan viidennekseen kuuluvista 15 %.²⁴

Human Rights Watchin (HRW) mukaan ainakin neljäsosa afganistanilaisista 5–14-vuotiaista lapsista joutuu työskentelemään. Syyksi työskentelyyn mainitaan äärimmäinen köyhyys. Monet perheet, joissa ei ole aikuista työkykyistä miespuolista henkilöä, joutuvat lähettämään lapset töihin. HRW:n raportissa tyypillisiksi töiksi mainitaan mattojen kudonta, tiilitehtailla työskentely, peltiseppänä tai hitsaajana toimiminen metalliteollisuudessa, kaivostyö, maataloustyö sekä kadulla työskentely. Työskentelyolosuhteet saattavat olla vaarallisia näissä työpaikoissa ja lapset työskennellä äärimmäisen pitkiä työpäiviä. Esimerkiksi tiilitehtailla työskentelee kaiken ikäisiä poikia ja esimurrosikäisiä tyttöjä ja heidän työpäivänsä voivat olla jopa 10–15 tunnin pituisia. Tällaisissa työpaikoissa työskentely saattaa vaikuttaa negatiivisesti lasten terveyteen työskentelyolosuhteiden ja laitteiden puutteiden vuoksi.²⁵ Myös UNHRC vahvistaa, että lapsityöntekijöiden työpäivät ovat usein pitkiä ja palkka huono.²⁶

Esimerkiksi matonkudontateollisuudessa lapsityövoiman käyttöä on HRW:n mukaan vaikea valvoa, sillä tuotanto tapahtuu yksityisissä kodeissa. HRW:n mukaan Afganistanin hallinto ei toteuta lapsityötä koskevan lainsäädännön valvontaa asianmukaisesti.²⁷ Myöskään UNHRC:n mukaan lasten työskentelyä vaarallisissa olosuhteissa koskevaa lainsäädäntöä ei käytännössä noudateta.²⁸

2.2. Katulapset

UNCRC:n vuoden 2010 raportin mukaan Afganistanissa ei ole varsinaisesti katulapsia, mutta lapsia, jotka joutuvat hankkimaan elantonsa kadulla työskentelemällä huonon taloudellisen tilanteen, sisäisen siirtymisen tai turvaverkon tai koulutusmahdollisuuksien puutteen vuoksi:

²² USDOJ 2017.

²³ UNCRC 2010, ss. 68–70.

²⁴ CSO & UNICEF 2012, ss. 125–126.

²⁵ HRW 2016a.

²⁶ UNHRC 12.4.2017, s. 12.

²⁷ HRW 2016a.

²⁸ UNHRC 12.4.2017, s. 12.

“In Afghanistan there are no street children, but there are child street workers who resort to working in the streets because of their families’ poor economic conditions, conflict-related problems (internal displacement and weakening of community support networks), and lack of educational opportunities.”²⁹

USDOS:n mukaan viranomaiset arvioivat katulasten kokonaismääräksi 6 miljoonaa.³⁰ Institute for the War and Peace Reportingin (IWPR) mukaan kansainväliset järjestöt arvioivat, että Kabulissa on 60 000 – 100 000 lasta, jotka joutuvat työskentelemään kadulla. Sen mukaan kaduilla tavaroita myyvät tai kerjäävät lapset ovat ilmiö, jota esiintyy Afganistanin kaikissa kaupungeissa. Kaikki lapsista eivät ole orpoja, vaan jotkut perheet lähettävät lapsiaan kadulle, koska se on ainoa tapa tienata elantoa. Kaduilla olevat lapset kokevat usein väkivaltaa ja heitä uhkaavat kidnappaukset ja seksuaalinen hyväksikäyttö.³¹

UNHRC:n mukaan erityisen yleistä työnteko on sellaisten lapsien keskuudessa, jotka ovat joutuneet siirtymään Afganistanissa sisäisesti. Työnteko on tällaisissa tapauksissa usein ainoa mahdollisuus hankkia toimeentulo. Esimerkiksi Heratissa 8000 – 10 000 lapsen arvioidaan joutuvan työskentelemään kadulla ja näistä neljäsosa on lapsia, jotka ovat siirtyneet pakolaisina muualta Afganistanista.³²

IWPR:n mukaan jotkut vanhemmat ”vuokraavat” lapsiaan ammattimaisille kerjääjille, koska ihmiset lahjoittavat helpommin rahaa kerjääjille joilla on lapsia mukana. Rikollisjengit palkkaavat köyhiä lapsia kerjäämään ja tekemään varkauksia. Kadulla olevat lapset joutuvat helposti rikollisjengien hyväksikäyttämiksi, myös seksuaalisesti. Monet rikolliset ovat sekaantuneet huumebisnekseen ja saattavat antaa huumeita lapsille. Arvioidaan, että Afganistanissa 60 000 lasta on huumeiden käyttäjiä ja näistä suurin osa on kerjäämässä kaduilla. Kerjääminen näkyy erityisesti Afganistanin suurissa kaupungeissa.³³

IWPR kertoo operaatiosta, jossa viranomaiset muutama vuosi sitten hakivat 80 kaduilla kerjäämässä ollutta lasta orpokoteihin tai palauttivat perheilleen Heratissa. Uutisessa kerrotaan myös, että aiemmin Heratin viranomaiset huolehtivat vain sellaisista kaduilla olevista lapsista, jotka olivat oikeasti orpoja. Vuoden 2017 aikana on tullut uusi määräys, jonka mukaan viranomaisten tulisi hakea kaikki kaduilla olevat lapset, myös sellaiset, joilla on vanhemmat, orpokoteihin. Viranomaisten järjestelmän sanotaan kuitenkin hoitavaa ongelmaa tehottomasti.³⁴

Yhteenvetona voidaan todeta, että lapsityövoiman käyttö on melko yleistä Afganistanissa etenkin maaseudulla. Lapsien on osallistuttava työntekoon, koska vanhemmat eivät muuten pysty elättämään lapsia. Maaseudulla työtehtävät ovat usein vaarallisia, sillä ne liittyvät tiili-, kaivos-, metalli- ja matonkudontateollisuuteen. Vaikka lainsäädäntö kieltää lasten käyttämisen vaarallisissa tehtävissä, eivät viranomaiset pysty valvomaan tällaisia työpaikkoja tehokkaasti. Lisäksi kuuden miljoonan lapsen arvioidaan elävän käytännössä kadulla. Ilmiö korostuu etenkin Afganistanin suurissa kaupungeissa, joissa lapset joutuvat köyhyyden vuoksi työskentelemään kadulla esimerkiksi myyjinä tai kerjäämässä. Kaduilla työskentelevät lapset ovat alttiita rikollisjengien ja huumekauppaan liittyvien tahojen hyväksikäytölle. Viranomaiset eivät ole pystyneet tehokkaasti puuttumaan katulapsiongelmaan.

²⁹ UNCRC 2010, s. 34.

³⁰ USDOS 2017a.

³¹ IWPR/Pazhohish 9.12.2016 .

³² UNHRC 12.4.2017, s. 12.

³³ IWPR/Aziz 27.2.2017.

³⁴ IWPR/Aziz 27.2.2017.

2.3. Pakkovärväys sotilaallisiin ja rikollisiin organisaatioihin

UNHRC raportoi, että valtion ulkopuolisten sotilasryhmittymien harjoittama lasten värväminen on edelleen merkittävä huolenaihe. Joissain tapauksissa ihmiset pakenevat, etteivät aseelliset ryhmät värväisi heidän lapsiaan.³⁵ UNAMA raportoi, että sen tietoon on vuoden 2017 alkupuoliskon aikana tullut tapauksia, joissa sekä Afganistanin hallituksen turvallisuusjoukot, että hallituksen vastaiset kapinallisryhmät ovat värvänneet joukkoihinsa useita lapsitaistelijoita.³⁶

IWPR uutisoi, että hallitusta vastaan taistelevat kapinallisjoukot levittävät propagandaa, jonka tarkoituksena on aivopestä lapsia liittymään joukkoihin. Köyhyydessä elävät lapset kokevat siksi liittymisen houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Värväämistä esiintyy etenkin kapinallisjoukkojen hallussa olevilla alueilla. Myöskään hallituksen joukot eivät aina tarkista tarpeeksi tarkkaan, onko henkilö oikeasti täysi-ikäinen, kun tämä ilmoittautuu palvelukseen. Afganistanin poliisissa on havaittu olevan alaikäisiä poliisimiehiä, mutta heidän määränsä kerrotaan kuitenkin vähentyneen aiemmasta. Lasten, joilla ei ole mahdollisuutta koulutusta, kerrotaan olevan suurimman riskin kohteena joutua värvätyksi.³⁷ IWPR:n mukaan myös lapsilla, jotka joutuvat työskentelemään kadulla on suuri riski joutua värvätyksi.³⁸

Radio Free Europe uutisoi heinäkuussa 2017, että Afganistanin poliisi pidätti lasten salakuljetuksesta epäillyn rikollisjengin. Poliisin mukaan jengi yritti salakuljettaa lapsia Afganistanista Quettaan, Pakistaniin, jossa Taliban olisi kouluttanut heistä itsemurhaskujen tekijöitä. Lasten kerrottiin olevan ikävuosien neljä ja 14 välistä ja monen heistä kerrottiin olevan orpoja. Jengin kerrotaan huumanneen lapset ja monella oli sekä fyysisiä että psyykkisiä oireita poliisin löydettyä heidät.³⁹

Human Rights Watchin (HRW) mukaan Taliban on värvännyt lapsisotilaita jo 1990-luvulta alkaen. Sen mukaan värväminen on kuitenkin lisääntynyt viime vuosina, vuodesta 2015 alkaen, kun Taliban aloitti voimakkaamman toiminnan Pohjois-Afganistanissa. Taliban käyttää lapsisotilaitaan niin taisteluissa kuin itsemurha- ja pommi-iskuissa ja lapsisotilaita on kuollut taisteluissa. Valtaosa värvätyistä lapsista on poikia.⁴⁰

Taliban käyttää hyväkseen islamilaisia uskonnollisia kouluja, *madrassa*, kouluttaakseen 13–17-vuoden ikäisiä lapsia Kunduzissa, Takharissa ja Badakshanissa. Joidenkin värvätyjen kerrotaan olevan nuorempia kuin 13-vuotiaita. Aiemmin koulutus tapahtui pääosin Pakistanissa ja *madrassa*-kouluja käytettiin lasten indoktrinoimiseksi, mutta nykyään Taliban pystyy järjestämään sotilaskoulutusta myös Afganistanissa. Koulutus aloitetaan nuorena, jotta lapset eivät osaisi kyseenalaistaa ääri-islamistista agendaa. Erityisesti köyhyydessä elävät lapset lähetetään Talibanin koulutukseen, koska Taliban huolehtii kaikista kuluista ja tarjoaa ylläpidon. Joissain tapauksissa perheille on tarjottu rahaa siitä, että nämä lähettäisivät lapsensa koulutukseen.⁴¹ Heinäkuussa 2017 Ghaznin maakunnan poliisi kertoi vapauttaneensa 25 lasta, joita poliisin mukaan oltiin salakuljettamassa Pakistaniin sotilaskoulutusta varten. Pahjwok-uutistoimiston haastattelemat lapset sanoivat, että heille oli kerrottu, että heitä vietiin Pakistaniin uskonnollista koulutusta varten ja heidän perheensä olivat tietoisia tästä.⁴²

³⁵ UNHRC 12.4.2017, s. 12.

³⁶ UNAMA 2017, s. 16.

³⁷ IWPR/Zaki, 31.7.2017.

³⁸ IWPR/Pazhohish 9.12.2016.

³⁹ Radio Free Europe/Radio Liberty/Bezhan & Furogh 10.7.2017.

⁴⁰ HRW 2016b.

⁴¹ HRW 2016b.

⁴² Pahjwok Afghan News/Maftoon 10.7.2017.

Sotilaallisten organisaatioiden lisäksi myös rikollisryhmät ovat värvänneet lapsia muun muassa huumeiden salakuljetusta varten. Afganistanin työntekijäliiton (*National Worker's Union of Afghanistan*, NUWA) mukaan Afganistanin mafia ja muut ryhmittymät ovat värvänneet 200 000 lasta toimimaan huumekaupassa ja ”vakoojina”. Lapset saavat rikollisryhmiltä kuukausittaisia palkkioita ryhmittymille työskentelystä. Työntekijäliiton mukaan värväytyminen johtuu etenkin siitä, että kouluttautumis- ja työmahdollisuudet ovat huonot Afganistanissa. Liitto pelkää, että huumekauppaa tekeille organisaatioille työskentelevät lapset alkavat myös itse käyttämään huumeita.⁴³

Yhteenvedona voidaan todeta, että etenkin pojilla on riski joutua sotilasorganisaatioiden palvelukseen. Alaikäisten värväämistä harjoittavat sekä hallituksen joukot että hallitusta vastaan taistelevat kapinallisryhmät, kuten Taliban-liike. Myös rikollisryhmät värväävät lapsia esimerkiksi huumeiden salakuljetusta varten. Talibanin kerrotaan lisänneen lapsiin kohdistuvaa värväämistä vuoden 2014 jälkeen ja se käyttää hyväkseen uskonnollisia kouluja lasten värväämisessä. Hallituksen joukot eivät tarkista alaikäisiltä vaikuttavien henkilöiden ikää tarpeeksi tarkasti ja sen vuoksi lapsia päätyy joukkojen riveihin. Monet köyhyydessä elävät lapset kokevat värväytymisen houkuttelevaksi vaihtoehdoksi. Lapsisotilaita on kuollut taisteluissa.

2.4. Sieppaukset ja ihmiskauppa

Norjan maatietopalvelu Landinfoon mukaan lasten kidnappauksista tai niiden yleisyydestä ei ole saatavilla tarkkaa tietoa mutta on todettu, että ne ovat yksi lapsiin kohdistuva oikeudenloukkauksien muoto ainakin joillain Afganistanin alueilla eikä viranomaisilla ole yleensä keinoja tai resursseja puuttua niihin. Kidnappauksia esiintyy etenkin useissa suuremmissa kaupungeissa, Landinfo mainitsee erityisesti Heratin. Uhka on suurempi huonoissa oloissa oleville kuin hyvätuloisille afganistanilaisille. Osa kidnappauksista liittyy aseelliseen konfliktiin ja niitä toteuttavat hallitusta vastaan taistelevat kapinallisjoukot, mutta osan kidnappauksista tekevät muut rikollisjengit, jotka pyrkivät saamaan taloudellista hyötyä kidnappauksilla. Monet kidnappaukset tapahtuvat rikollisten tai kapinallisten pitämällä laittomilla tarkastuspisteillä.⁴⁴

Pajhwok-uutistoimiston toukokuussa 2017 julkaiseman artikkelin mukaan lasten kidnappaukset ovat saavuttaneet viime aikoina kasvupiikin. Jotkut siepatut lapset joutuvat myös seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi. Lapsia kaapataan lunnaiden maksun toivossa, seksityöläisiksi tai sukujen välisen vihanpidon vuoksi. Uutistoimisto kertoo nyt 17-vuotiaasta pojasta joka oli kidnapattu Heratissa ja hänen perheeltään oli vaadittu suuria lunnasrahoja. Kun perhe ei pystynyt maksamaan lunnaita, niin poika vietiin ilmeisesti Pakistaniin, jossa tämä myytiin rikkaan miehen orjaksi. Neljän vuoden jälkeen tämä onnistui pakenemaan ja palaamaan Afganistaniin.⁴⁵

Kidnappaukset ovat kasvaneet vuoden 2014 jälkeen. Niitä tekevät rikollisryhmät, jotka käyttävät lapsia huumeiden salakuljetuksessa Iraniin ja Pakistaniin tai myyvät näitä pakkotyöhön maataloilille. Kidnappauksiin liittyy raportin mukaan myös seksuaalista hyväksikäyttöä. Uutisessa haastateltu Afganistanin sisäministeriön edustaja sanoo, että viranomaiset ovat pyrkineet aktiivisesti puuttumaan rikollisryhmien tekemiin kidnappauksiin.⁴⁶ Afganistanilaiset tytöt ovat myös ihmiskaupan kohteina ja heitä voidaan myydä seksityöläisiksi tai kotiorjiksi Pakistaniin, Iraniin tai Intiaan.⁴⁷

⁴³ Pajhwok Afghan News/Hamrad 16.8.2017.

⁴⁴ Landinfo 21.2.2014, s. 22–23.

⁴⁵ Pajhwok Afghan News/Kakar 30.5.2017.

⁴⁶ Pajhwok Afghan News/Kakar 30.5.2017.

⁴⁷ USDOS 2017b.

Yhteenvedona voidaan todeta, että lapsien sieppauksia toteuttavat erityisesti rikollisryhmät, jotka pyrkivät hyötymään sieppauksista taloudellisesti. Siepatut lapset joutuvat lisäksi usein pakkotyöhön esimerkiksi salakuljettajiksi tai ihmiskaupan uhreiksi.

2.5. Seksuaalinen hyväksikäyttö

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö on Afganistanissa laajalle levinnyttä. Tytöt ovat seksuaalisen hyväksikäytön kohteina lähinnä perheen tai suvun (em. *extended family*) tahoilta. Pojat taas joutuvat useimmiten perheen ulkopuolisen mieshenkilön hyväksikäyttämäksi. USDOS:n mukaan Afganistanin sisäministeriö seuraa lasten raiskaustapauksia, mutta viralliset luvut aliarvioivat ilmiötä. Usein lasten hyväksikäyttäjille ei koidu seuraamuksia.⁴⁸

UNAMA:n mukaan sen tiedossa on kaksi tapausta sotilaiden tekemistä lasten hyväksikäyttötapauksista vuoden 2017 alkupuoliskolta, joista toinen on Afganistanin hallituksen joukkojen ja toinen hallituksenvastaisten joukkojen tekemä. Molemmat näistä tapauksista kohdistuivat poikiin. UNAMA:n mukaan lasten hyväksikäyttö sotilaallisten joukkojen toimesta on kuitenkin todennäköisesti yleisempää, koska kulttuurisista ja sosiaalisista normeista johtuen tapauksista ei kerrota eteenpäin. Seksuaalisen väkivallan uhrin voidaan esimerkiksi syrjäyttää yhteisöstään, jos tieto tällaisesta tapauksesta tulee julki.⁴⁹ Myös IWPR uutisoi, että etenkin hallitusta vastaan taistelevat kapinallisjoukot käyttävät lapsia, etenkin poikia, seksuaalisesti hyväksi. Pojat ja nuoret aikuiset miehet saattavat joutua *bacha bazi* -perinteen uhreiksi.⁵⁰

2.5.1. Bacha bazi

Merkittävin lasten seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaava ilmiö Afganistanissa on *bacha bazi* -perinne. Käsitettä *bacha bazi* (daria, ”poikapeli”) käytetään kuvaamaan erästä lapsiin, erityisesti poikiin, ja nuoriin aikuisiin miehiin kohdistuvaa seksuaalista hyväksikäyttöä. Afganistanin ihmisoikeuskomissio Afghanistan Independent Human Rights Commissionin (AIHRC) mukaan *bacha bazissa* miehet, jotka voivat olla joko tavallisia ihmisiä tai korkeassa asemassa olevia (vaikutusvaltaisia ja/tai rikkaita), pitävät yleensä yhtä tai useampaa poikaa orjinaan. Suurin osa (yli 80 %) näistä pojista on alle 18-vuotiaita. Miehet voivat pitävät poikia vartijoinaan, palvelijoinaan tai viihdyttäjinään ja sen lisäksi käyttävät heitä seksuaalisesti hyväksi. Uhreista noin 40 % prosenttia on tekijän jatkuvassa palveluksessa. Loput uhreista asuvat esimerkiksi perheidensä luona ja vain käyvät tekijän luona, ollen palveluksessa 1–12 tuntia päivittäin. Joissain maakunnissa perinteeseen liittyy tapa, jossa pojat puetaan naisiksi ja he esiintyvät tanssijoina juhlissa⁵¹. Juhlien jälkeen pojat usein viedään yksityisasuntoihin, joissa heidät raiskataan tai joutuvat jopa joukkoraiskauksen uhriksi.⁵²

AIHRC:n raportin mukaan köyhyys on riskitekijä *bacha*-pojaksi joutumiselle. Merkittävä osa uhreista kertoo, että heille on maksettu rahaa ja siihen suostuminen onkin voinut olla ainoa tapa tulla toimeen. Joissain tapauksissa myös pojan perheelle on maksettu rahaa siitä, että he ovat antaneet poikansa vieraalle miehelle. Myös ilman huoltajaa oleminen lisää riskiä *bacha bazin* uhriksi joutumiselle. Lisäksi kouluttamattomuus lisää riskiä joutua uhriksi. Kouluttamattomat vanhemmat eivät myöskään välttämättä ymmärrä millaisia riskejä lapsen antamiseen vieraalle miehelle voi liittyä. Suurimmalla osalla uhreista ei ole mahdollisuutta käydä koulua.⁵³ IWPR:n

⁴⁸ USDOS 2017a.

⁴⁹ UNAMA 2017, s. 15.

⁵⁰ IWPR/ Zaki 31.7.2017.

⁵¹ Tästä johtuen heitä usein kutsutaan ”tanssiviksi pojiksi”, engl. dancing boys.

⁵² AIHRC 2014.

⁵³ AIHRC 2014.

mukaan kaduilla työskentelevillä lapsilla on suuri riski joutua kidnapatuksi ja seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.⁵⁴

Perinnettä harjoitetaan edelleenkin Afganistanissa. Sitä harjoitetaan kaikkialla Afganistanissa ja joillain alueilla se on muuttunut tabusta ylpeyden aiheeksi sekä vallan ja varakkuuden merkiksi.⁵⁵ Raportoituja tapauksia viime vuosilta on ainakin Balkhin, Baghlanin, Helmandin, Kandaharin ja Uruzganin maakunnista.⁵⁶ Esimerkiksi merkittävää huomiota sai uutistoimisto Agence France-Presse (AFP) uutisointi kesäkuussa 2016. Uutisessa kerrotaan, että *bacha bazi* -kulttuuri on edelleen voimissaan, etenkin eteläisessä ja itäisessä Afganistanissa ja erityisesti Uruzganin maakunnassa. Uruzganissa poikia on uutisen mukaan kaikilla paikallispoliisin ja kansallisen poliisin tarkastuspisteillä ja heidän tarkoituksenaan on paitsi seksuaalinen kanssakäyminen poliisien kanssa, myös vartiointitehtävät. Huonosti toimeentulevat ja usein kosta hautovat pojat ovat Talibanin värväyksen kohteena. Tästä on seurauksena se, että vaikka Taliban-hallinnon aikana perinne oli ankarasti kielletty, niin nykyään Taliban lähettää näitä nuoria poikia viettelemään Afganistanin hallituksen joukkojen tarkastuspisteille poliiseja ja sotilaita. Poikien tarkoituksena on tämän jälkeen huumata ja tappaa poliisit. ”*Bacha bazi* -iskuja” on esiintynyt myös Helmandissa ja Kandaharissa.⁵⁷

Afganistanissa poikien hyväksikäyttöä ei pidetä pedofiiliana tai homoseksuaalisuutena, jota normaalisti pidetään islamissa kiellettyinä. Koska afganistanilaisessa kulttuurissa naisen asema on heikko, eivätkä naiset useinkaan liiku julkisilla paikoilla, niin poikien hyväksikäyttö on huomattavasti ”helpompaa” eikä sitä pidetä yhtä paheksuttavana. On yleistä, että etenkin korkearvoisilla henkilöillä, kuten sotilas- tai poliisikomentajilla tai poliitikoilla on omat *bacha*-poikansa, joten asiaan on vaikea puuttua. AFP:n Uruzganissa haastattelemat poliisikomentajat jopa esittelivät ylpeinä omia poikiaan. Jotkut viranomaiset ovat kuitenkin yrittäneet puuttua asiaan ja Uruzganin maakunnan kuvernööri on pidättänyt yksittäisiä poliiseja. Nämä on kuitenkin pian vapautettu, koska heitä on tarvittu tehtävissään.⁵⁸

AFP:n uutisen tammikuussa 2017 ilmestyneessä jatkojutussa kerrotaan, että alkuperäisen uutisen ilmestymisen jälkeen presidentti Ashraf Ghani aikoo tutkia uutisessa esitettyjä väitteitä ja korostaa nollatoleranssia lasten hyväksikäytölle. AFP:n tiedossa on ainakin 13 tapausta, joissa lapsia on kaapattu Etelä-Afganistanissa *bacha*-pojiksi ja useina kidnappaajina on ollut poliisikomentaja. Perheet, joiden poikia on kaapattu *bacha*-pojiksi, eivät usein uskalla puhua asiasta ja lisäksi asia on kulttuurisesti vaikea. He eivät myöskään tiedä kehen he voisivat ottaa yhteyttä, jotta he saisivat lapsensa vapaiksi. Lapset, jotka ovat päässeet pois seksiorjuudesta joutuvat usein pakenemaan muualle koston tai uudelleen kaappauksen pelossa. Afganistanissa ei ole juuri tarjolla psykososiaalista tukea hyväksikäytetyille lapsille.⁵⁹ Ilmiö on ollut tabu Afganistanissa ja sen paljastuminen, että on tai on ollut *bacha bazin* uhrina saattaa johtaa lapsen tai hänen perheensä syrjäyttämiseen yhteisöstä. Tämä voi johtaa välikirkoon myös pojan ja hänen perheensä välillä.⁶⁰

Bacha bazin uhrilla on riski joutua hyväksikäytetyksi vapauduttuaankin. AFP:n kesäkuussa 2017 julkaistussa uutisessa, kerrotaan 19-vuotiaasta nuoresta miehestä, jonka sotaherra oli kaapannut 14-vuotiaana. Mies oli paennut, kun hänen kaappaajansa oli päättänyt myydä hänet toiselle

⁵⁴ IWPR 9.12.2016.

⁵⁵ DW/Saifullah 20.6.2016.

⁵⁶ USDOJ 2017; AFP/Yahoo News/Chopra16.6.2016.

⁵⁷ AFP/Yahoo News/Chopra16.6.2016.

⁵⁸ AFP/Yahoo News/Chopra16.6.2016.

⁵⁹ AFP/Chopra 8.1.2017.

⁶⁰ AIHRC 2014.

hyväksikäyttäjälle. Mies oli kuitenkin päätenyt harjoittamaan tanssiesiintyjän ja prostituoidun ammattia vapauduttuaan, sillä hänellä ei ole koulutusta eivätkä viranomaiset tarjoa suojelua perinteen uhreille. Hänen asiakkaansa ovat edelleen korkeassa asemassa olevia henkilöitä.⁶¹

Bacha bazia ei ole aiemmin selvästi määritelty Afganistanin lainsäädännössä, mutta sen voidaan katsoa olevan laitonta rikoslain raiskaukset ja pederastian kieltävän kohdan perusteella. Ilmiöön ei kuitenkaan ole puututtu voimakkaasti ja seuraamukset voi välttää esimerkiksi maksamalla lahjuksia.⁶² USDOS kertoo vuotta 2016 koskevassa raportissaan, että presidentti Ghani allekirjoitti joulukuussa 2016 uuden lain, joka yksiselitteisesti kieltää lasten seksuaaliseksi hyväksikäytöksi mielletyn toiminnan ja säätää siitä rangaistuksen. USDOS:n tiedossa ei kuitenkaan ole, että kehenkään AFP:n uutisessa esiin nostettuun Afganistanin hallituksen turvallisuusjoukkojen jäsenen olisi kohdistettu rangaistustoimenpiteitä.⁶³ Presidentti Ghanin kerrotaan saattaneen *bacha bazin* kieltävän rikoslain voimaan toukokuussa 2017.⁶⁴

Vastaavasti USDOS:n vuoden 2017 ihmiskauppaa koskevassa raportissa kuitenkin kerrotaan, että helmikuussa 2017 olisi pidätetty turvallisuusjoukkojen sotilaita ja poliisipäällikkö *bacha bazin* harjoittamisesta ja sen seurauksena poliisipäällikkö erotettiin tehtävistään. Samassa yhteydessä kuitenkin myös uhrit pidätettiin.⁶⁵ Myös AFP:n mukaan *bacha bazin* uhreja on pidätetty.⁶⁶ YK:n kidutuksen vastainen komitea on huolestunut siitä, että vaikka *bacha baziin* on nyt puututtu tiukemmin lainsäädännöllisin keinoin, on mahdollista, että sitä tullaan tulevaisuudessakin harjoittamaan laajalti yhteiskunnassa. Tämä johtuu siitä, että myös korkea-arvoisia viranomaisia, kuten poliisipäälliköitä, on ollut osallisina käytäntöön.⁶⁷

Yhteenvetona voidaan todeta, että *bacha bazi* on merkittävä poikiin ja nuoriin miehiin kohdistuva uhkatekijä Afganistanissa. Miesten kohteina ovat etenkin köyhissä perheissä elävät tai ilman turvaverkkoa olevat ja kouluttamattomat lapset. Pojille tai heidän perheilleen saatetaan tarjota rahaa, mikä tekee käytännöstä houkuttelevan. Asiasta tekee hankalan se, että tavallisten ihmisten lisäksi *bacha*-poikia on merkittävässä asemassa hallinnossa olevilla miehillä, kuten poliiseilla. Keskushallinto ei ole toistaiseksi pystynyt tehokkaasti puuttumaan ongelmaan, vaikka asiaan liittyvää lainsäädäntöä on tiukennettu. Asia on kulttuurisesti vaikea ja orjuudessa eläneille pojille tai heidän perheilleen ei ole yleensä tarjolla tukea ja heidät voidaan jopa syrjäyttää yhteisöstä. Monet joutuvat tämän seurauksena siirtymään muualle. *Bacha*-poikia on myös pidätetty, kun viranomaiset ovat ilmiön saaman julkisuuden seurauksena tehneet ratsioita poikia pitävien ihmisten tiloihin.

2.6. Erityisesti tyttöihin kohdistuvat oikeudenloukkaukset⁶⁸

Vaikka Afganistanissa naisten ja tyttöjen asema on parantunut Taliban-hallinnon kaatumisen jälkeen, tyttöjen asema on edelleen heikko. Kahdella kolmannesta afganistanilaistytöstä ei ole pääsyä koulutukseen. Tähän vaikuttaa muun muassa se, että Human Rights Watchin (HRW)

⁶¹ AFP/Digital Journal/Chopra 26.6.2017.

⁶² AIHRC 2014.

⁶³ USDOS 2017a.

⁶⁴ Resolute Support 5.12.2017b.

⁶⁵ USDOS 2017b.

⁶⁶ AFP/Digital Journal/Chopra 26.6.2017.

⁶⁷ UNCAT 2017.

⁶⁸ Turvaverkottomien naisten ja tyttöjen asemaa ja heihin kohdistuvia oikeudenloukkauksia tullaan käsittelemään laajemmin maatietopalvelun myöhemmin julkaistavassa raportissa.

mukaan Afganistanissa 30 % prosenttia tytöistä menee naimisiin ennen 18 vuoden ikää.⁶⁹ Virallisten tilastojen mukaan 15–19-vuotiaista tytöistä yli 17 % on avioliitossa.⁷⁰

Siviililain mukaan miehet saavat avioitua 18-vuoden iässä ja naiset 16-vuoden iässä. Lain mukaan tyttö voi mennä naimisiin alaikäisenä, jos hänellä on isänsä lupa tai oikeuden päätös asiaa koskien. Alle 15-vuotiaat tytöt eivät saa mennä naimisiin. Avioliittoa varten pitää olla naisen suostumus, jotta se tulkitaan lailliseksi. Tästä huolimatta, tyttöjen pakkoavioliitot vanhemmille miehille ovat yleisiä Afganistanissa ja kaikista avioliitoista yli 40 % on joko pakkoavioliittoja tai sellaisia, joissa toinen puolisoista on alaikäinen. Usein perheet saavat rahapalkkion tyttärensä avioliitosta. Vaikeissa taloudellisissa tilanteissa olevat perheet saattavat jopa olla pakotettuja myymään tyttölapsensa, jotta he voivat turvata oman elantonsa.⁷¹

Köyhyyden lisäksi lapsiavioliittojen taustalla on Afganistanissa vallitsevat vahvat patriarkaaliset arvot ja koulutuksen huono saatavuus. Vaimon perheen saaman morsiusmaksun lisäksi lapsiavioliittoihin liittyy muita kulttuurisia käytäntöjä, kuten lasten kihlaus ennen syntymää, *baddal* eli tytärten vaihto eri perheiden kesken sekä *baad*, jossa tytär annetaan vieraaseen perheeseen puolisoiksi sovituksena tehdystä rikoksesta.⁷² On tiedossa, että oopiumia viljelevissä perheissä on perheen tytär saatettu luvata puolisoiksi maksuna huumekauppaan liittyviin velkoihin.⁷³ Joskus pakkoavioliittoihin saattaa liittyä ihmiskauppaa, jossa tyttö myydään ulkomaille seksityöhön tai kotiapulaiseksi.⁷⁴ Joskus myös pojat saattavat joutua avioliittoon alaikäisenä. Tällaiset tapaukset liittyvät erityisesti siihen, että perheet ovat päättäneet vaihtaa tyttäriä keskenään ja toisen perheen tytär tulee perheen alaikäisen pojan vaimoksi. Tyttöjen avioituminen alaikäisenä on kuitenkin poikiin verrattuna yleisempää.⁷⁵

Baad-perinne on kielletty Afganistanin lainsäädännössä, mutta yleensä tuomioistuimet ohittavat tällaisten tapausten käsittelyn, koska sitä pidetään tiettyjen heimojen kulttuuriin kuuluvana perinteenä. *Baddal*-perinnettä ei mainita lainsäädännössä, mutta lasten ostaminen ja myyminen avioliittoa varten on kiellettyä. Lainsäädännössä myös korostetaan osapuolten suostumista avioliittoon.⁷⁶

Pakkoavioliittojen määrän kerrotaan kasvaneen esimerkiksi Helmandin maakunnassa. Maaliskuussa 2017 kerrottiin, että viimeisen vuoden aikana Afganistanin ihmisoikeuskomission Helmandin maakunnan toimiston tietoon on tullut yli 300 tyttöjen pakkoavioliittotapausta.⁷⁷ Tiedetään, että jopa kuusi- tai seitsemänvuotiaita tyttöjä on luvattu puolisoiksi. Osapuolet ovat saatattaneet sopia, että avioliittoa myöhästytetään kunnes tyttö saavuttaa murrosiän. Usein kuitenkin tätä ehtoa ei noudateta, vaan puoliso saattaa seksuaalisesti hyväksikäyttää nuortakin tyttöä. Jos puoliso itse on vielä lapsi, niin tämän vanhemmat perheenjäsenet saattavat hyväksikäyttää tyttöä.⁷⁸

⁶⁹ HRW 2017.

⁷⁰ Tolo News/Shahed 18.4.2017; UNCRC 2010, s. 72

⁷¹ UNCRC 2010, s. 32, 47; Pajhwork Afghan News/ Stanekzai 1.3.2017; USDOS 2017a.

⁷² Girls not Brides [päiväämätön]

⁷³ USDOS 2017a.

⁷⁴ USDOS 2017b.

⁷⁵ AIHCR 2015, s. 52.

⁷⁶ AIHCR 2015, s. 54–55.

⁷⁷ Pahjwok Afghan News/Stanezai 1.3.2017.

⁷⁸ USDOS 2017a.

2.7. Yksin liikkuvat lapset

Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM avustaa Pakistanista ja Iranista Afganistaniin palaavia yksin liikkuvia siirtolaislapsia ja naisia. Lapset on pyritty palauttamaan IOM:n raja-aseilla sijaitsevista transit-keskuksista (*transit centers*) sosiaalityöntekijöiden avustuksella perheilleen. Lapset, joiden perheitä ei tavoiteta tai jotka eivät halua palata perheidensä luokse pyritään ohjaamaan CPAN-verkoston⁷⁹ kautta lastensuojelulaitoksiin.⁸⁰

IOM:n viimeisimmässä julkaistussa afganistanilaisten Iranista ja Pakistanista yksin liikkuvien siirtolaislasten ja naisten käsittelevässä päivityksessä keväältä 2016 kerrotaan, että vuosien 2009–2016 välisenä aikana IOM:n on avustanut 22 985 yksin liikkuvaa lasta naapurimaista. Näistä 99,4 % on ollut Iranista karkotettuja lapsia. Tällä aikavälillä IOM on ohjannut transit-keskuksistaan 55 prosenttia lapsista sosiaalityöntekijöiden kuljetettaviksi heidän kotialueilleen. Perheet noutivat 5 % lapsista suoraan keskuksista ja 34 % palasi itsenäisesti IOM:n tukemina. 5 % lapsista ei vastaanottanut IOM:n avustuksia.⁸¹

Tammi-maaliskuun 2016 osalta kerrotaan, että IOM on joutunut lopettamaan rahoitussyistä lasten saattamisen sosiaalityöntekijöiden avustamana kotialueilleen. 93,3 %:lle lapsista tarjottiin vain matka-avustusta ja he matkustivat kotialueilleen itsenäisesti.⁸² Trendinä syksyllä 2017 on ollut, että IOM on avustanut viikoittain noin 100–200 naapurimaista palaavaa yksin tullutta lasta ja esimerkiksi marraskuussa 2017 avustettiin yhteensä 674 lasta.⁸³ Käytettävissä olevista lähteistä ei tällä hetkellä löydy tietoa siitä, pystyykö IOM tällä hetkellä palauttamaan lapsia sosiaalityöntekijöiden avustuksella kotialueilleen vai joutuvatko nämä liikkumaan itsenäisesti.

Myös Pahjwok- uutistoimisto kertoo Iranin karkottaneen maasta ainakin tuhat uutistoimiston mukaan siellä pakolaisena ollutta afganistanilaislasta syksyllä 2017. Toisen arvion mukaan 30–50 lasta on päivittäin karkotettu loka-marraskuun 2017 aikana Länsi-Afganistanissa sijaitsevien Islam Qalan ja Nimrozin raja-asemien kautta. Osan näiden lasten perheistä kerrotaan olevan edelleen Iranissa ja lapset on yksinkertaisesti vain kerätty kaduilta karkotusta varten. Monen karkotetun lapsen kerrotaan olevan kotoisin Afganistanin itäisistä ja eteläisistä maakunnista, mutta viranomaiset eivät pystyneet tarjoamaan lapsille kuljetusta kotialueilleen. Tästä johtuen lapset ovat joutuneet kävelemään satoja kilometrejä ja joidenkin lasten kerrotaan joutuneen ihmissalakuljettajien kiduttamiksi.⁸⁴ Käytettävissä olevista lähteistä ei tällä hetkellä ole saatavilla tietoa siitä kuinka laajalti yksin liikkuviin lapsiin kohdistuu oikeudenloukkauksia.

⁷⁹ ks. luku 3.1.

⁸⁰ IOM 5.7.2016.

⁸¹ IOM 5.7.2016.

⁸² IOM 5.7.2016.

⁸³ IOM 30.11.2017; esim. IOM 4.11.2017, IOM 23.9.2017.

⁸⁴ Pahjwok Afghan News/Karimi 20.11.2017.

3. Lastensuojelu Afganistanissa

Afganistanissa orvon määritelmä ei ole aivan yhtenevä länsimaisen käsityksen kanssa. Isänsä menettänyttä lasta kutsutaan termillä *yatim* ja vastaavasti äitinsä menettänyttä lasta termillä *yasir*. Yleensä lapsia, jotka ovat menettäneet nimenomaan isänsä, pidetään orpoina. Yleisempi määritelmä islamilaisessa kulttuurissa on, että lasta jonka jompikumpi vanhempi on kuollut tai poissaoleva tai hänet on hylätty, pidetään orpona.⁸⁵

Arviot orpojen lasten määrästä vaihtelevat suuresti. UNICEF:n ja CSO:n raportissa orpona pidetään lasta, joka on menettänyt jommankumman vanhemmistaan. Raportin mukaan 94 % alle 18-vuotiaista afganistanilaisista elää molempien vanhempiensa luona, mutta noin 2 % elää ilman kumpaakaan vanhempaansa. Lisäksi noin 2,5 % elää pelkästään äitinsä kanssa ja 1 % pelkästään isänsä kanssa. Raportin mukaan eniten orpoja on 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä.⁸⁶ Tällä perusteella voidaan arvioida laskennallisesti, että sellaisia lapsia joilla ei ole kumpaakaan vanhempaa Afganistanissa on noin 230 000 ja isättömiä lapsia on yhteensä 530 000.⁸⁷

Al-Jazeera haastatteleman orpokodeista vastaavan viranomaisen mukaan virallisesti Afganistanissa orvoksi luokitellaan lapsi, jolla ei ole isää. Hänen mukaansa tämän määritelmän perusteella Afganistanissa on 250 000 orpoa.⁸⁸ Afghan Orphans -kansalaisjärjestön mukaan Afganistanissa on kaksi miljoonaa orpolasta.⁸⁹ Näiden tietojen perusteella voidaan olettaa, että ilman vanhempiaan Afganistanissa elää joka tapauksessa useita satoja tuhansia lapsia.

Siviililain mukaan vastuu lasten hoidosta on lapsen isällä. Vastuu kantaa poikien kohdalla aina siihen asti kunnes tämä kykenee tekemään työtä ja tyttöjen kohdalla siihen asti kunnes tämä on naimisissa. Vastuu aikuisesta pojasta, joka ei ole kykenevä työskentelemään, kuuluu myös isälle. Afganistanin lainsäädännössä ei määritellä äidin vastuita lapsesta. Nuorisolain mukaan alle 18-vuotiaan huoltajia ovat vanhemmat ja jos heitä ei ole, niin oikeusistuimen tulisi määrätä lapselle huoltaja.⁹⁰

Afganistanin lastensuojelulainsäädäntöä ollaan uudistamassa. Marraskuussa 2017 uutisoitiin, että Afganistanin hallitus on lähettänyt uuden *Child Supporting Law* -nimellä kulkevan lakiehdotuksen parlamentin hyväksyttäväksi. Lain kerrotaan parantavan lasten asemaa, jos se pannaan täytäntöön ehdotuksen mukaisesti. Pelastakaa lapset -järjestö vaati samanaikaisesti lain pikaista hyväksymistä.⁹¹ Afganistanilaiskansanedustaja Fawzia Koofi ilmoitti Twitterissä 5.12.2017, että laki tullaan hyväksymään pian.⁹² Lain sisällöstä ei käytettävissä olevista lähteistä ole tällä hetkellä saatavilla tarkempaa tietoa.

Norjan maatietopalvelu Landinfo huomauttaa, että laajasta perhekesityksestä (*extended family*) ja yhteisöllisestä kulttuurista johtuen on epätavallista, että lapsi olisi Afganistanissa täysin ilman huoltajaa. Kulttuurin perusteella vastuu alaikäisestä ulottuu myös muihin suvun (miespuolisiin) jäseniin, jos lapsen vanhemmat ovat menehtyneet.⁹³ Lapsen isän kuolema tai tämän muu poissa olo onkin keskeisin syy siihen, että lapsi päätyy kodin ulkopuoliseen hoitoon. Keskeinen syy on

⁸⁵ CSO & UNICEF 2012, s. 129.

⁸⁶ CSO & UNICEF 2012, ss. 130–131.

⁸⁷ Tämä perustuu arvioon, jonka mukaan Afganistanin väkiluku on 27 miljoonaa ja heistä alaikäisiä on 44 %. Väkilukuarvioita pidetään kuitenkin yleisesti aliarvioituina tai muuten epäluotettavina.

⁸⁸ Al-Jazeera/Glasse 29.8.2017

⁸⁹ Afghan Orphans [päivämätön]

⁹⁰ UNCRC 2010, s. 33, 37.

⁹¹ Pajhwok Afghan News/Erfanyar 22.11.2017.

⁹² Koofi 5.12.2017.

⁹³ Landinfo 21.2.2014, s. 6.

myös köyhyys. Monella tällaisella lapsella on kuitenkin olemassa muuta sukua (em. *extended family*). Sosiaalityöntekijät pyrkivät ensisijaisesti löytämään lapsen äidin ja jos häntä ei ole niin pyritään löytämään lapsen muu (miespuolinen) sukulainen (kuten isoisä, setä, eno). Tällaisissa tapauksissa on mahdollista sijoittaa lapsi myös sukulaisille, jos se katsotaan kohtuulliseksi. Afganistanin lainsäädäntö ei tunnusta adoptiota. Joissain tapauksissa ilman vanhempia oleva lapsi voidaan kuitenkin antaa sopivan ja vaatimukset täyttävän aikuisen hoitoon. Laillista vastuuta ei lapsesta tällöin kuitenkaan muodostu.⁹⁴

3.1. Yleistä lastensuojelujärjestelmästä

Lasten asemasta ja kodin ulkopuolisesta hoidosta Afganistanissa vastaa työ-, sosiaali-, marttyyri- ja vammaisasiainministeriö (englanniksi *Ministry for Labour, Social Affairs, Martyrs, and Disabled*, MoLSAMD, jatkossa työ- ja sosiaaliministeriö). Ministeriön vastuulla on työlainsäädännön toimeenpano, julkisten ja yksityisten lastensuojelulaitosten (orpokotien) hallinta sekä kaduilla työskentelevien lasten koulutus. Lisäksi Afganistanin oikeus-, sisä-, ulko- ja naistenasiainministeriöillä sekä ihmisoikeuskomissiolla on lastensuojeluun liittyviä tehtäviä. Työ- ja sosiaaliministeriön velvollisuuksiin kuuluu tarjota yhtäläiset palvelut kaikille lapsille, mutta UNICEF raportoi sen olevan todellisuudessa kykenemätön tähän. UNICEF myös luonnehtii lastensuojelujärjestelmää yleisesti heikoksi.⁹⁵

Vuonna 2006 ministeriö julkisti UNICEFin tukemana kansallisen strategian koskien haavoittuvassa asemassa olevia lapsia⁹⁶. Strategiassa kuvataan palveluverkko, käytäntöjä ja ohjelmia joiden avulla voidaan suojella haavoittuvassa asemassa olevia lapsia väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Strategiaa käytetään tiekarttana lastensuojelu- ja perhetukijärjestelmän rakentamiseen. Strategian pohjalta on muodostettu lastensuojelun toimintaverkosto *Child Protection Action Network* (CPAN), joka toimii 28 maakunnassa 34:stä ja yhteensä 58 piirikunnassa noin 400:stä.⁹⁷ CPAN on kansainvälisten sekä afganistanilaisten järjestöjen sekä lastensuojeluun osallistuvien ministeriöiden muodostama yhteistyöryhmä. Jokaisessa maakunnassa, jossa verkosto toimii, verkostoon kuuluu 15–30 jäsentä ja osassa maakunnista lisäksi koordinaattori.⁹⁸ USDOIn mukaan CPAN-verkostoihin kuuluu myös yhteisöjen ja uskonnollisia johtajia.⁹⁹

CPAN:n tarkoituksena on toimia ensisijaisena toimijana lastensuojelutapauksissa. Se myös valvoo lastensuojelutoimia, vahvistaa maakunnallista tukijärjestelmää, kehittää ennaltaehkäisevää toimintaa ja käsittelee aliraportoituja arkaluonteisia tapauksia. CPAN:n lastensuojeluprosessissa sosiaalityöntekijöistä koostuva (paikallinen) komitea käsittelee tapausta. Jos lapsi on akuutin suojelun tarpeessa, komitea tekee päätöksensä 24 tunnin kuluessa ja tarvittaessa konsultoi kyseisen maakunnan CPAN-verkostoa. Jossain tapauksissa tapaus voidaan viedä CPAN:n kuukausittaiseen tapaamiseen, jossa siihen pyritään löytämään ratkaisu. Lisäksi CPAN tukee jäsenorganisaatioita, jotka vastaavat lastensuojelupalveluiden toimeenpanoista ja välittää tietoa lastensuojelun tilasta työ- ja sosiaaliministeriölle.¹⁰⁰

Lastensuojelupalveluja tarjoavat sekä valtiolliset toimijat että valtiosta riippumattomat toimijat. Valtiollisista toimijoista CPAN:lla on ensisijainen mandaatti koordinoida lastensuojelupalvelujen

⁹⁴ UNCRC 2010.

⁹⁵ UNICEF 2015, ss. 52–55.

⁹⁶ englanniksi National Strategy for Children at Risk (NSFCAR)

⁹⁷ Save the Children 2017, s. 10.

⁹⁸ HRW 2016a, ss. 24–25.

⁹⁹ USDOl 2017.

¹⁰⁰ UNICEF 2015, ss. 53–54.

tarjontaa. CPAN:lla on kuitenkin rajoitettu kyky tarjota palveluita, sillä Afganistanissa ei ole tarjolla riittävästi posttraumaattista tukea, majoitusta huostaan otetuille lapsille tai koulutuspalveluita haavoittuvassa asemassa oleville lapsille. CPAN ei itse tarjoa palveluja, mutta koordinoi palveluja ohjaamalla lapsia jäsenorganisaatioille. Lapsi voidaan esimerkiksi ohjata lastensuojelulaitokseen.¹⁰¹ CPAN:n jäsenten saama koulutus esimerkiksi lapsityövoimaan liittyvistä kysymyksistä on puutteellista.¹⁰²

Työ- ja sosiaaliministeriön tarjoamat sosiaalityöntekijät yhteistyössä CPAN:n kanssa. Vuoden 2015 tietojen mukaan Afganistanissa oli eri lähteistä riippuen 41–46 sosiaalityöntekijää, joista 10 on Kabulissa ja muut maakuntien toimistoissa. Myös kansalaisjärjestöillä on sosiaalityöntekijöitä, mutta he toimivat projektipohjalta eikä heidän tarkka määränsä ole tiedossa. Kuten Afganistanin talous yleensä, myös lastensuojelujärjestelmä on pitkälti riippuvainen ulkomaisesta tuesta.¹⁰³ Maassa toimii vuoden 2016 tietojen mukaan 50 paikallista tai kansainvälistä järjestöä lastensuojeluun liittyvissä kysymyksissä. CPAN-verkosto tarjoaa rajoitetun yhteistyökanavan valtiollisten toimijoiden ja järjestöjen välille. Yhteistyössä on kuitenkin puutteita.¹⁰⁴

3.2. Lastensuojelupalvelut ja -laitokset

Tiedot lastensuojelulaitosten (orpokotien) määrästä, niissä olevien lasten määrästä ja olosuhteista vaihtelevat. Afganistanin työ- ja sosiaaliministeriön orpokotiosasto (*Department of Orphanages*) vastaa lastensuojelulaitoksista. Sen tehtävänä on haavoittuvien lasten hoito, ja se pyrkii luomaan turvalliset olosuhteet ja tarjoamaan koulutusta, jotta lapset saavuttaisivat mahdollisuuden kehittyä täysivaltaisiksi Afganistanin kansalaisiksi.¹⁰⁵ UNICEF kuvaa niitä osaston käytössä olevia mekanismeja ja järjestelmiä, joita tarvittaisiin tämän tavoitteen saavuttamiseen, heikoiksi.¹⁰⁶

Yhdysvaltojen ulkoministeriön (USDOS) vuotta 2016 koskevan raportin mukaan lastensuojelulaitoksia (orpokoteja), jotka tarjoavat vanhemmistaan erossa eläville lapsille asunnon ja ammatillista koulutusta oli 78. Näistä 48 oli työ- ja sosiaaliministeriön rahoituksella toimivaa, järjestöjen ylläpitämää laitosta ja 30 yksityisellä rahoituksella toimivia. 80 % laitoksissa olevista lapsista on olemassa vanhemmat, mutta he eivät pysty huolehtimaan lapsista. USDOS:n mukaan laitosten olosuhteissa on ongelmia, eikä kaikissa ole esimerkiksi vettä, viemärintiä tai lämmitystä. Lisäksi terveys- ja virkistyspalveluja ja koulutusta ei ole usein saatavilla. YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan vuonna 2010 Afganistanissa oli 62 valtiollista ja 20 yksityistä orpokotia, joissa oli yhteensä noin 17 500 lasta.¹⁰⁷ Al-Jazeeraen elokuussa 2017 haastatteleman lastensuojelulaitoksista vastaavan johtajan mukaan Afganistanissa on yhteensä 63 valtiollista tai yksityistä orpokotia ja näissä orpokodeissa on yhteensä 11 800 lasta.¹⁰⁸

Al-Jazeera myös vieraili elokuussa 2017 Kabulissa orpokodeissa. Valtion ylläpitämässä orpokodissa olevista lapsista 70 %:lla oli vain yksi vanhempi elossa. Muiden lasten kerrotaan joutuneen lastenkotiin, koska heidän vanhempansa eivät pystyneet huolehtimaan heistä köyhyyden, hyväksikäytön, vammaisuuden tai vankilassa olon vuoksi. Usein vanhemmat lähettävät lapsensa itse orpokotiin ja jotkut vanhemmat lähettävät lapsiaan orpokotiin koulutuksen

¹⁰¹ UNICEF 2015, ss. 53–55.

¹⁰² HRW 2016a, ss. 24–25.

¹⁰³ UNICEF 2015, ss. 53–55.

¹⁰⁴ HRW 2016a, s. 25.

¹⁰⁵ MoLSAMD [päiväämätön].

¹⁰⁶ UNICEF 2015, s. 57.

¹⁰⁷ UNCRC 2010 ss. 38–39.

¹⁰⁸ Al-Jazeera/ Glasse 29.8.2017.

saamisen varmistamiseksi, sillä orpokodeissa on mahdollisuus koulutukseen. Osa lapsista näkee vanhempiaan kerran vuodessa. Orpokodeissa on pulaa henkilökunnasta ja yhtä hoitajaa kohden on jopa 25–30 lasta. Valtion orpokotia, jossa al-Jazeera vieraili, aiotaan laajentaa Turkin valtion rahoituksella 300 paikalla, sillä lisätilaa tarvitaan kiireellisesti. Lisäksi al-Jazeera vieraili yksityisessä orpokodissa, joka on ryhmäkodin tapainen laitos.¹⁰⁹

Afganistanin itsenäinen ihmisoikeuskomissio (AIHCR) suorittaa valvontakäyntejä lastensuojelulaitoksiin. Esimerkiksi vuoden 1395 aikana (maaliskuu 2016 – maaliskuu 2017) näitä tehtiin 268 kappaletta. Valvontakäyntien aikana viranomaisille annettiin suosituksia, joilla lastenkotien toimintaa voitaisiin parantaa. Viranomaiset ovat toteuttaneet näistä suosituksista kuusi.¹¹⁰ AIHCR on havainnut puutteita ruoan, vaatteiden, veden saatavuudessa ja rakennusten turvallisuudessa. Laitokset eivät täytä kansainvälisiä vaatimuksia.¹¹¹

Yhdysvaltojen ulkoministeriön (USDOS) vuoden 2017 ihmiskaupparaportissa todetaan, että lastenkodeissa olevat lapset joutuvat joskus ihmiskaupan uhreiksi.¹¹² Lisäksi USDOS raportoi laitoksissa oleviin lapsiin kohdistuvista psyykkiseen, fyysiseen ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvistä epäilyistä.¹¹³

Myös Pajhwok Afghan News -uutistoimisto uutisoi toukokuussa 2017, että lastensuojelulaitoksissa on esiintynyt lapsiin ja naispuolisiin työntekijöihin kohdistuvia hyväksikäyttöepäilyjä. Uutisen mukaan epäilyt kohdistuvat muun muassa Kabulissa sijaitsevaan Allauddinin lastenkotiin, jossa lasten kerrotaan aloittaneen nälkälakon tyttöihin kohdistuneiden hyväksikäyttötapausten vuoksi. Uutisessa haastateltu ministeriön edustaja kiisti syytökset, mutta presidentin alaisen oikeusasiamiehen toimiston (*Attorney General Office*, AGO) kerrotaan aloittaneen selvityksen asiasta. Uutistoimisto oli pyytänyt lupaa päästä Allauddinin lastenkotiin, mutta työ- ja sosiaaliministeriön kerrotaan estäneen pääsyn laitoksiin ilman ministeriön lupaa ja valvontaa.¹¹⁴ AGO:n selvityksestä ei ole tällä hetkellä saatavilla tietoja.

Lisäksi Afganistanin hallitus on perustanut vuodesta 2011 lähtien kansainvälisten järjestöjen avustuksella lastensuojelukeskuksia (engl. *Child Protection Units*), jotka toimivat turvallisuusjoukkojen värväystoimistojen yhteydessä. Niiden tarkoituksena on estää lasten värväytyminen turvallisuusjoukkoihin. Vuoden 2016 aikana avattiin 15 uutta keskusta ja niiden avulla pystyttiin estämään 318 lapsen värväytyminen turvallisuusjoukkoihin tammikuun ja marraskuun 2016 välisenä aikana.¹¹⁵

Hallinto ei pysty tarjoamaan palveluja tai koulutusta kaikille kadulla eläville tai työskenteleville lapsille. Sen sijaan jotkin järjestöt tarjoavat perustarpeita, kuten majoitusta ja ruokaa. Lisäksi jotkin järjestöt pyrkivät auttamaan lapsia kouluttautumaan.¹¹⁶ Järjestöt ylläpitävät mm. Kabulissa päivähoitokeskuksia (engl. *Day-Care Center*). Tällaisiin keskuksiin koulutusjärjestelmän ulkopuolella olevat lapset, jotka hankkivat elantonsa kaduilla, voivat tulla osapäiväisesti esimerkiksi ruokailemaan ja osallistumaan opetukseen ja muun ajan he ovat kadulla töissä.¹¹⁷ Yksi keskuksia ylläpitävistä järjestöistä on *Aschiana*, jolla on toimintaa Kabulissa sekä sisäisesti

¹⁰⁹ Al-Jazeera/ Glasse 29.8.2017.

¹¹⁰ AIHCR 2017, s. 37.

¹¹¹ UNICEF 2015, s. 57.

¹¹² USDOS 2017b.

¹¹³ USDOS 2017a.

¹¹⁴ Pajhwok Afghan News/Bashardost & Omari 16.5.2017.

¹¹⁵ USDOS 2017b; UN Office of the SRSG for Children and Armed Conflict 3.3.2016.

¹¹⁶ USDOS 2017a; IWPR/ Pazhohish 9.12.2016.

¹¹⁷ Qadiry 12.10.2011; UNCRC 2010, s. 33–34.

siirtymään joutuneiden leireillä.¹¹⁸ Vuoden 2010 tietojen mukaan päiväkeskuksissa on tuettu yli 420 000 lasta.¹¹⁹ Kokonaisuudessaan vain harvoilla kaduilla olevilla lapsilla on mahdollisuus osallistua keskusten toimintaan.¹²⁰

Kansainvälisten järjestöjen toimintakyky Afganistanissa on heikentynyt niihin kohdistuneiden hyökkäysten vuoksi. Esimerkiksi Kansainvälinen Punainen Risti päätti lokakuussa 2017 vähentää huomattavasti toimintaansa etenkin Pohjois-Afganistanissa useiden järjestön työntekijöihin kohdistuneiden hyökkäysten jälkeen. Lisäksi kansainvälisten diplomaattien ja kehitysyhteistyötahojen läsnäolo Kabulissa väheni merkittävästi 31.5.2017 diplomaattialueella tapahtuneen mittavaa tuhoa aiheuttaneen rekkapommi-iskun jälkeen.¹²¹ Käytettävissä olevista lähteistä ei tällä hetkellä käy ilmi, onko näillä tapahtumilla ollut vaikutuksia nimenomaan lastensuojeluun osallistuvien järjestöjen toimintaan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Afganistanissa on lastensuojelujärjestelmä, josta kokonaisvastuu kuuluu työ- ja sosiaaliministeriölle. Järjestelmä on pitkälti riippuvainen ulkomailta tulevasta avustuksesta. Sen keskeinen elementti on lastensuojelun toimintaverkosto CPAN, joka ei kuitenkaan toimi kaikissa maakunnissa ja sen toimintakyky on rajoittunut. Lastensuojelulaitokset ovat ylikuormittuneita ja ne pystyvät tarjoamaan asunnon ja koulutusta vain 10 % suojelun tarpeessa olevista. Olosuhteet laitoksissa ovat olleet joissain tapauksissa huonot ja laitoksista on raportoitu hyväksikäyttö- ja ihmiskauppaepäilyjä. Lisäksi on olemassa keskuksia, joiden avulla on pyritty estämään köyhyydessä elävien lapsien värväytyminen Afganistanin hallituksen joukkoihin. Kansalaisjärjestöt tarjoavat rajoitetusti tukea kaduilla eläville lapsille. Etenkin kansainvälisten järjestöjen toimintakyky on heikentynyt viime vuosina.

¹¹⁸ Aschiana [päiväämätön]

¹¹⁹ UNCRC 2010, s. 34.

¹²⁰ Landinfo 21.2.2014, s. 14; Qadiry 12.10.2011.

¹²¹ Maatietopalvelu 15.12.2017, s. 46.

Lähteet

Afghan Orphans [päiväämätön]. *Orphans*. <http://www.afghanorphans.org/orphans.php> (käyty 29.12.2017).

Asichiana [päiväämätön]. *Home*. <http://www.aschiana.com/default.htm> (käyty 8.1.2018).

AFP/Chopra, Anuj 8.1.2017. *Behind the shame and silence*. <https://correspondent.afp.com/behind-shame-and-silence> (käyty 29.12.2017).

AFP/Digital Journal/Chopra, Anuj 26.6.2017. *Stolen boys: Life after sexual slavery in Afghanistan*. <http://www.digitaljournal.com/news/world/stolen-boys-life-after-sexual-slavery-in-afghanistan/article/496078> (käyty 11.1.2017).

AFP/Yahoo News/Chopra, Anuj 16.6.2016. *Taliban use 'honey trap' boys to kill Afghan police*. <https://www.yahoo.com/news/taliban-honey-trap-boys-kill-afghan-police-034032649.html> (käyty 29.12.2017).

AIHRC (Afghanistan Independent Human Rights Commission) 2017. *Annual Report of Fiscal Year 1395*. [http://www.aihrc.org.af/media/files/Reports/Annual%20Reports/English/AIHRC%20Annual%20Report%20for%201395%20%20%20%20\(English\).pdf](http://www.aihrc.org.af/media/files/Reports/Annual%20Reports/English/AIHRC%20Annual%20Report%20for%201395%20%20%20%20(English).pdf) (käyty 29.12.2017).

AIHRC (Afghanistan Independent Human Rights Commission) 2015. *The Situation of Economic And Social Rights in Afghanistan Sixth Report, 1390 - 91*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/5694c5d22de.html> (käyty 11.1.2018).

AIHRC (Afghanistan Independent Human Rights Commission) 2014. *Causes and Consequences of Bacha Bazi in Afghanistan*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/5694c3db4.html> (käyty 29.12.2017).

CSO (Central Statistics Organisation) & UNICEF (United Nations Children's Fund) 2012. *Afghanistan Multiple Indicator Cluster Survey 2010-2011: Final Report*. https://mics-surveys-prod.s3.amazonaws.com/MICS4/South%20Asia/Afghanistan/2010-2011/Final/Afghanistan%202010-11%20MICS_English.pdf (käyty 29.12.2017).

DW/Saifullah, Mashood 20.6.2016. *Afghan laws 'ambiguous' about pedophilic boy play subculture*. <http://p.dw.com/p/1JA5L> (käyty 29.12.2017).

Girls not Brides [päiväämätön]. *Child marriage around the world: Afghanistan*. <https://www.girlsnotbrides.org/child-marriage/afghanistan/> (käyty 29.12.2017).

Government of the Islamic Republic of Afghanistan 2005. *Juvenile Law (Juvenile Code) - Official Gazette No. 846, published 2005/03/23 (1384/01/03 A.P.)*. Saatavilla: <http://www.asianlii.org/af/legis/laws/jlcojn846p2005032313840103a495/> (käyty 8.1.2018).

Koofi, Fawzia 5.12.2017. *Great initiative, very soon children Protection law...* [Twitter]. Saatavilla: <https://twitter.com/FawziaKoofi77/status/938108733112180736> (käyty 8.1.2018).

Landinfo 19.9.2017. *Afghanistan: Nettverk*. Temanotat. https://landinfo.no/asset/3599/1/3599_1.pdf (käyty 5.1.2018).

Landinfo 21.2.2014. *Afghanistan: Forhold for barn og unge*. Temanotat. https://landinfo.no/asset/2799/1/2799_1.pdf (käyty 29.12.2017).

HRW (Human Rights Watch) 2017. *"I Won't Be A Doctor, and One Day You'll Be Sick": Girls' Access to Education in Afghanistan.*

https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/afghanistan1017_web.pdf (käyty 11.1.2018).

HRW (Human Rights Watch) 2016a. *"They Bear All the Pain": Hazardous Child Labor in Afghanistan.*

https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/afghanistan0716_brochure_lowres.pdf (käyty 29.12.2017).

HRW (Human Rights Watch) 2016b. *Afghanistan: Taliban Child Soldier Recruitment Surges.*

<https://www.hrw.org/news/2016/02/17/afghanistan-taliban-child-soldier-recruitment-surges> (käyty 29.12.2017).

IOM (International Organization for Migration) 30.11.2017. *Return of Undocumented Afghans - Monthly Situation Report (November 2017).* Saatavilla:

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IOM-Afghanistan-Return-of-Undocumented-SitRep-nov2017.pdf> (käyty 9.1.2018).

IOM (International Organization for Migration) 4.11.2017. *Return of Undocumented Afghans - Weekly Situation Report (29 October - 4 November 2017).* Saatavilla:

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans_situation_report_oct_29-04_november_2017.pdf (käyty 9.1.2018).

IOM (International Organization for Migration) 23.9.2017. *Return of Undocumented Afghans - Weekly Situation Report (17 - 23 September 2017).* Saatavilla:

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IOM%20Return%20of%20Undocumented%20Afghans%20Weekly%20Situation%20Report%20%20Sep%2017-23.pdf> (käyty 9.1.2018).

IOM (International Organization for Migration) 5.7.2016. *IOM Afghanistan Quarterly Update: Return & Deportation of Unaccompanied Migrant Children & Single Females from Iran & Pakistan | January—March 2016.*

http://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_quarterly_report_q1_on_unaccompanied_migrant_children_and_single_female_covering_jan-mar_2016.pdf (käyty 9.1.2018).

IWPR (Institute for War & Peace Reporting) / Zaki, Khairullah 31.7.2017. *Afghanistan: Insurgents Prey on Teenage Boys.* <https://iwpr.net/global-voices/afghanistan-insurgents-prey-teenage-boys> (käyty 29.12.2017).

IWPR (Institute for War & Peace Reporting) / Aziz, Ozra 27.2.2017. *Afghanistan's Child Beggars.* <https://iwpr.net/global-voices/afghanistans-child-beggars> (käyty 29.12.2017).

IWPR (Institute for War & Peace Reporting) / Pazhohish, Pazhman 9.12.2016. *No Respite for Kabul's Street Children.* <https://iwpr.net/global-voices/no-respite-kabuls-street-children> (käyty 29.12.2017).

Al-Jazeera/Glasse, Jennifer. 29.8.2017. *Providing basic care for Afghan orphans beset with challenges.* <http://www.aljazeera.com/video/news/2017/08/providing-basic-care-afghan-orphans-beset-challenges-170829105154200.html> (käyty 29.12.2017).

Maatietopalvelu 15.12.2017. *Afganistanin tilannekatsaus marraskuussa 2017.*

http://www.migri.fi/download/74848_Afganistanin_tilannekatsaus_marraskuussa_2017.pdf?728f0216fa45d588 (käyty 3.1.2018).

MoLSAMD (Islamic Republic of Afghanistan – Ministry of Labor, Social Affairs, Martyrs and Disabled) [päiväämätön]. *Department of Orphanages*. <http://molsamd.gov.af/en/Page/1611> (käyty 29.12.2017).

Radio Free Europe/Radio Liberty/ Bezhan, Freud & Furogh, Satar 10.7.2017. *Afghan Police: Children Kidnapped To Be Suicide Bombers For Taliban*. <https://www.rferl.org/a/afghan-police-children-kidnapped-by-taliban-to-be-suicide-bombers/28606744.html> (käyty 29.12.2017).

Pajhwork Afghan News/Erfanyar, Ahmad S. 22.11.2017. *In Afghanistan, more than 6m children prone to abuse*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/11/22/afghanistan-more-6m-children-prone-abuse> (käyty 8.1.2018).

Pajhwork Afghan News/Karimi, Storai 20.11.2017. *Iran departs hundreds of Afghan refugee children*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/11/20/iran-departs-hundreds-afghan-refugee-children> (käyty 8.1.2017).

Pajhwork Afghan News/Hamrad, Azizullah 16.8.2017. *Above 200,000 Afghan kids work as 'spies, drug sellers'*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/08/16/above-200000-afghan-kids-work-%E2%80%99spies-drug-sellers%E2%80%99> (käyty 8.1.2018).

Pajhwork Afghan News/Maftoon, Saifullah 10.7.2017. *25 children rescued from being smuggled to Pakistan*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/07/10/25-children-rescued-being-smuggled-pakistan> (käyty 8.12.2018).

Pajhwork Afghan News/ Kakar, Ajmal 30.5.2017. *Children abductions in Afghanistan: a form of human trafficking*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/05/30/children-abductions-afghanistan-form-human-trafficking> (käyty 29.12.2017).

Pajhwork Afghan News/Bashardost, Naheed & Omari, Fayaz 16.5.2017. *Exploitation of women in orphanages: A form of Trafficking in Person*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/05/16/exploitation-women-orphanages-form-trafficking-persons> (käyty 29.12.2017).

Pajhwork Afghan News/Stanekezai, Zainullah 1.3.2017. *Forced marriage: a cultural dimension of human trafficking*. <https://www.pajhwok.com/en/2017/03/01/forced-marriage-cultural-dimension-human-trafficking> (käyty 29.12.2017).

Qadiry, Tahir 12.10.2011. *Aschiana, haven to Kabul street children* [Youtube]. Saatavilla: <https://www.youtube.com/watch?v=VRHARceMXZ8> (käyty 8.1.2018).

Resolute Support 5.12.2017a. *Afghans sign policy for protection of children in armed conflict*. <http://rs.nato.int/news-center/press-releases/2017/afghans-sign-policy-for-protection-of-children-in-armed-conflict.aspx> (käyty 8.1.2018).

Resolute Support 5.12.2017b. *Resolute Support's Role in Helping to Protect Children in Armed Conflict*. <http://rs.nato.int/media-center/backgrounders/children-in-armed-conflict.aspx> (käyty 8.1.2018).

Save the Children 2017. *Knowledge, Attitudes and Practices on Violence and Harmful Practices Against Children in Afghanistan: A baseline study*. https://resourcecentre.savethechildren.net/node/12361/pdf/violence_against_children_kap_survey_afghanistan_2017.pdf (käyty 29.12.2017).

Tolo News 18.4.2017. *Child Brides Run The Risk Of Dying Young, Warns First Lady*. <http://www.tolonews.com/afghanistan/child-brides-run-risk-dying-young-warns-first-lady> (käyty 29.12.2017).

- UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) 2017. *Afghanistan Midyear Report on Protection of Civilians in Armed Conflict: 2017*.
https://unama.unmissions.org/sites/default/files/protection_of_civilians_in_armed_conflict_midyear_report_2017_july_2017.pdf (käyty 29.12.2017).
- UNAMA (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) ym. 2016. *Education and Healthcare at Risk: Key Trends and Incidents Affecting Children's Access to Healthcare and Education in Afghanistan*.
https://unama.unmissions.org/sites/default/files/education_and_healthcare_at_risk.pdf (käyty 29.12.2017).
- UNCAT (United Nations Committee Against Torture) 12.6.2017. *Concluding observations on the second periodic report of Afghanistan*. Saatavilla: <http://www.refworld.org/docid/596f4f754.html> (käyty 29.12.2017).
- UNCRC (United Nations Committee on the Rights of the Child) 13.10.2010. *Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention : Convention on the Rights of the Child : initial report of State parties due in 1996 : Afghanistan*. Saatavilla:
<http://www.refworld.org/docid/4dc7b8f42.html> (käyty 29.12.2017).
- UNHRC (United Nations Human Rights Council) 12.4.2017. *Report of the Special Rapporteur on the human rights of internally displaced persons on his mission to Afghanistan*. Saatavilla:
<http://www.refworld.org/pdfid/593a98014.pdf> (käyty 29.12.2017).
- UNICEF (United Nations Children's Fund). 2014. *Situation Analysis of Children and Women in Afghanistan*. https://www.unicef.org/afghanistan/SitAn_-_Long_Report_-_small_size_.pdf (käyty 29.12.2017).
- UNICEF (United Nations Children's Fund) 2015. *Child Notice Afghanistan*. Saatavilla:
<http://www.refworld.org/docid/56430b2d4.html> (käyty 29.12.2017).
- UN Office of the SRSG for Children and Armed Conflict 3.3.2016. *Afghanistan: Child Protection Units Keeping Children Away from National Security Forces*.
<https://childrenandarmedconflict.un.org/afghanistan-child-protection-units/> (käyty 29.12.2017).
- USDOL (United States Department of Labor) 2017. *2016 Findings on the Worst Forms of Child Labor: Afghanistan*. <https://www.dol.gov/agencies/ilab/resources/reports/child-labor/afghanistan> (käyty 29.12.2017).
- USDOS (United States Department of State) 2017a. *Country Reports on Human Rights Practices for 2016: Afghanistan*.
<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265530> (käyty 29.12.2017).
- USDOS (United States Department of State) 2017b. *2017 Trafficking in Persons Report*.
<https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/countries/2017/271129.htm> (käyty 29.12.2017).

Vastuuvapauslauseke

This document was written by the Finnish Immigration Service's COI Service according to the common EU-guidelines for processing factual COI (2008). It was therefore composed on the basis of carefully selected, publicly available sources of information. All sources used are referenced. All information presented, except for undisputed/obvious facts has been cross-checked, unless stated otherwise. The information provided has been researched, evaluated and processed with utmost care within a limited time frame. However, this document does not pretend to be exhaustive. Neither is this document conclusive as to the merit of any particular claim to refugee status or asylum. If a certain event, person or organization is not mentioned in the document, this does not mean that the event has not taken place or that the person or organization does not exist. The information in the document does not necessarily reflect the opinion of the authority and makes no political statement whatsoever.